

Magnus Nicolain (Särkilahti) epäonninen virkojenmetsästysmatka Roomaan 1465–1466

KIRSI SALONEN

Magnus Nicolai – kuuluisa turkulainen piispa ja virkojenmetsästäjä

Magnus Nicolai (Särkilahti) oli yksi tunnetuimmista Turun myöhäiskeskiaikaisista piispoista, jonka jälkimaine historiankirjoissa on yleensä varsin positiivinen. Hänet mainitaan aktiivisena, tuomiokirkkoa ja hiippakuntaa kehittäneenä tuomiorovastina ja hyvin verkostoituneena piispana, joka loi itselleen suomalaisittain katsottuna kansainvälisen uran.¹ Jälkipolvet ovat antaneet hänelle myös kyseenalaisen, opportunistisen virkojenmetsästäjän maineen, koska hän on vuoden Rooman-oleskelunsa aikana anonut aktiivisesti itselleen virkoja monista pohjoismaisista hiippakuntakeskuksista. Tässä artikkelissa tarkastellaan kriittisesti Magnus Nicolain mainetta virkojenmetsästäjänä paavillisen asiakirjamateriaalin valossa. Artikkelit etenee niin, että aluksi esitellään Magnus Nicolain elinkaari, minkä jälkeen tarkastellaan yksityiskohtaisesti hänen toimiaan kuuriassa ja erityisesti hänen epäonnistumisistaan anomionsa virkojen saamisessa.

Magnus Nicolai – *vita*

Magnus Nicolai (Särkilahti, ruotsiksi aatelisvaakunan perusteella Stjernkors) on hyvin tunnettu hahmo suomalaisessa historiankirjoituksessa, sillä hän toimi vuosina 1489–1500 Turun piispana. Tässä roolissa hän kuului, muiden ruotsalaisten piispojen tavoin, valtakunnan eliittiin ja oli valtakunnanneuvoston jäsen. Toinen syy siihen, että hänet tunnetaan erittäin hyvin, on hänen jälkeensä jättämä harvinaisen rikas kirjallinen lähdeaineisto, johon kuuluvat muun muassa hänen kopiokirjansa² sekä lukuisia asiakirjoja eri arkistoissa niin Ruotsissa kuin *Archivio Apostolico Vaticanossa*,³ katolisen kirkon keskusarkistossa.⁴

Epätavallisen hyvän lähdetilanteen vuoksi tiedämme varsin paljon Magnus Nicolain perhetaustasta ja opinnoista. Hän syntyi vuoden 1435 tienoissa alempaan aateliin kuuluneeseen

¹ Seppo Suvanto, 'Magnus Nicolai (noin 1435–1500)', teoksessa *Kansallisbiografia-verkkojulkaisu* (Studia Biographica, 4), Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki 2000. URN:NBN:fi-fe20051410 (luettu 2.10.2019); Kauko Pirinen, *Turun tuomiokapituli keskiajan lopulla* (Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia, 58), Suomen Kirkkohistoriallinen Seura: Helsinki 1956, 244–45.

² Käsikirjoitusta säilytetään Ruotsin Valtionarkistossa. Tukholma, Riksarkivet, Ms. A3.

³ Vatikaanin Salainen Arkisto, *Archivio Segreto Vaticano*, muutti loppuvuodesta 2019 nimensä *Archivio Apostolico Vaticanoksi*.

⁴ Kaikki Magnus Nicolaihin liittyvät kirkolliset lähteet on julkaistu Reinhold Hausenin toimittamassa *Finlands medeltidsurkunder* -lähdejulkaisusarjassa (*Finlands Medeltidsurkunder*, Reinhold Hausen toim., Finlands Statsarkiv: Helsingfors 1910–1935; tästä lähtien FMU), ja ne löytyvät myös *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta (<http://df.narc.fi/>). Tässä artikkelissa viitataan lähteisiin FMU:n numeroa käyttäen, mutta asiakirjojen eri editioversiot löytyvät samalla numerolla myös tietokannasta.

sukuun. Hänen isänsä Nils Olafsson (Särkilahti) oli Ruotsin valtaneuvoston jäsen, ja hänen äitinsä Elin Nilsdotter kuului yhteen sen aikaisen Suomen alueen vaikutusvaltaisempaan sukuun eli Tavasteihin. Magnus sai nimensä äitinsä sedän, Turun piispan Magnus Olavi Tavastin mukaan, ja sukulaisuussuhde on varmasti ollut hänen etunaan hänen pyrkiessään kirkolliselle uralle. Magnus Nicolai aloitti opintiansa Turun katedraalikoulussa, joka oli 1400-luvun alkupuoliskolla ainoa paikka, jossa Turun hiippakunnan alueella saattoi saada korkeampaa koulutusta. Saatuaan opintonsa päätökseen Turussa Magnus Nicolai lähti täydentämään pappiskoulutustaan Pariisin yliopistoon vuoden 1450 tienoilla. Magnus sai sieltä alimman akateemisen tittelin eli baccalaureuksen arvon vuonna 1456, ja seuraavana vuonna hän saavutti maisterin arvon ja lisenssin opettaa filosofisessa tiedekunnassa.⁵

Yliopistotutkinto taskussaan Magnuksen oli helppo keskittyä kirkollisen uransa edistämiseen. Säilyneet lähteet mainitsevat hänet Turun kaniikkina ensimmäisen kerran heinäkuussa 1460. Tuolloin Magnus Nicolai anoi yhdessä turkulaisen porvaripariskunnan, Godeke Witten ja hänen vaimonsa Katarinan, kanssa synninpäästökirjettä paavilliselta penitentiariaatilta, ja anomuksessa Magnuksen titteliksi annetaan *presbyter, canonicus ecclesie Aboensis* (pappi, Turun (tuomio) kirkon kaniikki).⁶ Sienassa hyväksytty anomus voidaan liittää varmuudella Turun vastavalitun piispan Konrad Bitzin (piispana 1460–1489) vierailuun tuolloin Sienassa majailleen paavi Pius II:n (paavina 1458–1464) luo hakemaan vahvistusta piispaksi valinnalleen. Vaikka asiasta ei ole varmaa tietoa, on mahdollista, että Magnus Nicolai olisi kuulunut piispan matkaseurueeseen.⁷

Viisi vuotta myöhemmin, kesästä 1465 kesään 1466, Magnus vietti vuoden verran Roomassa, jossa hän solmi tulevaisuutensa kannalta tärkeitä suhteita ja tutustui paavillisen keskushallinnon käytäntöihin. Oppineena ja kokeneena kirkonmiehenä hän eteni nopeasti urallaan ja sai jo vuonna 1466 paavi Paavali II:lta (paavina 1464–1471) nimityksen Turun tuomiorovastiksi, joka oli korkein hiippakunnan arvoviroista eli prelatuureista. Tuomiorovastin tehtävän hoito on monen Turun piispan kohdalla toiminut ponnahduslautana piispan virkaan valinnalle, ja niin oli asia myös Magnuksen kohdalla. Kun piispa Konrad Bitz kuoli vuonna 1489, tuomiokapituli valitsi Magnus Nicolain hänen seuraajakseen maaliskuussa 1489, ja paavi Innocentius VIII (paavina 1484–1492) vahvisti valinnan saman vuoden heinäkuussa.⁸

⁵ Suvanto 2000; Pirinen 1956, 244–45; Jussi Nuorteva, *Suomalaisten ulkomainen opinkäynti ennen Turun Akatemian perustamista 1640* (Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia, 177 – Bibliotheca historica, 27), Suomen Kirkkohistoriallinen Seura – Suomen Historiallinen Seura: Helsinki 1997, 82–83.

⁶ Asiakirja on julkaistu teoksessa *Auctoritate Papae, The Church Province of Uppsala and the Apostolic Penitentiary 1410–1526*, Sara Risberg ja Kirsi Salonen toim. (Diplomatarium Suecanum, Appendix, Acta Pontificum Suecica, II; tästä lähtien *Auctoritate Papae*), Riksarkivet: Stockholm 2008, doc. 87 (14.7.1460). Asiakirja on julkaistu myös *Diplomatarium Fennicum* -lähdejulkaisussa (<http://df.narc.fi/document/6735> ja <http://df.narc.fi/document/6736>, luettu 3.10.2019). Penitentiariaatin aineistoa tuntematon Pirinen antaa väitöskirjassaan kaniikiksi nimittämiseksi 1462, joka vielä joskus toistuu tutkimuksessa. 1460 on kuitenkin oikein. Pirinen 1956, 244.

⁷ Kirsi Salonen, 'Pyhiinvaeltajia, pahantekijöitä ja pappeja – suomalaiset Rooman-matkaajat myöhäiskeskiajalla', teoksessa Sari Katajala-Peltomaa, Christian Krötzl ja Marjo Meriluoto-Jaakkola toim., *Suomalaisenpyhiinvaellukset keskiajalla – Kun maailma aukeni* (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, 1399 – Tampereen museoiden julkaisuja, 136), Suomalaisen Kirjallisuuden Seura – Tampereen museot: Helsinki – Tampere 2014, 85–105, tässä 90.

⁸ FMU 4251 (17.7.1489) mainitsee nimitysbullan päiväykseksi 6.7.1489. Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/4251> (luettu 3.10.2019). Suvanto 2000; Pirinen 1956, 244.

Magnus Nicolai on saavuttanut suomalaisessa historiankirjoituksessa maineen aktiivisena tuomiorovastina ja piispana, joka pyrki hiippakuntansa kehittämiseen. Uransa aikana hän osallistui tuomiokapitulin ja tuomiokirkon kehittämiseen uudistamalla kahteen otteeseen kirkkoa ja sen papistoa koskevaa säännöstöä. Hän toimi myös primus motorina ensimmäisen Turun hiippakunnan tarpeisiin julkaistun painotuotteen, Missalen, painattamiseksi vuonna 1488.⁹ Tämän lisäksi piispan rooli Ruotsin valtaneuvoston jäsenenä toi Magnus Nicolaille poliittista valtaa. 1400-luvun viimeinen vuosikymmen oli Ruotsille poliittisesti vaikeaa aikaa venäläisiä vastaan käytyjen sotien vuoksi, jotka kurittivat ankarasti erityisesti Turun hiippakunnan itäisiä osia. Piispa Magnus Nicolai kuoli Turussa vuonna 1500, ja hänet haudattiin sukuhautaan, joka sijaitsi Pyhän ruumiin kappelissa, missä Magnus aloitti kirkollisen uransa Turussa.¹⁰

Magnus Nicolai – virkojenmetsästäjä

Edellä ollut lyhyt biografia Magnus Nicolain elämänvaiheista on hyvin tuttua tietoa, joka perustuu paikallisiin lähteisiin. *Archivio Apostolico Vaticanossa* säilytettävät keskiaikaiset paavilliset kopiokirjat antavat kuitenkin vielä lisätietoa Magnuksen elämästä – erityisesti vuosista 1465 ja 1466, jolloin hän asui Roomassa ja rakensi suhteita paavilliseen keskushallintoon. Nämä asiakirjat sisältävät kiinnostavaa tietoa Magnuksen toimista kuuriasta ja myös hänen persoonastaan. Näiden asiakirjojen tarkastelu on hedelmällistä, sillä monet aikaisemmat tutkijat ovat ymmärtäneet osittain väärin niiden sisällön ja sen vuoksi tehneet niiden pohjalta virheellisiä johtopäätöksiä. Lähteet mainitsevat, että Magnus Nicolai lähti Roomaan toukokuussa 1465¹¹ ja oli siellä kokonaisen vuoden.¹² Suomalaiset historioitsijat ovatkin todenneet, että Magnus Nicolai on Roomassa ollessaan opiskellut paavillisessa yliopistossa ja käyttänyt paljon aikaa ja rahaa oman uransa edistämiseksi – mistä syystä tutkijat ovat kutsuneet häntä virkojenmetsästäjäksikin.¹³

Vatikaanin lähteet antavat Magnus Nicolain Rooman-kaudesta hieman monipuolisemman kuvan. Säilyneen asiakirja-aineiston valossa hän ei yksinomaan edistänyt itsekkäästi omaa uraansa kuuriassa, vaan hän toimi aktiivisesti oman hiippakuntansa edusmiehenä paavin hovissa. Kuten sanottu, Magnus Nicolai lienee saapunut Roomaan kesällä 1465. Ensimmäinen häntä koskeva säilynyt asiakirjamaininta on päivätty 21. elokuuta. Tuolloin hän esitti paavi Paavali II:lle pyynnön saada uusi, paavillinen virkanimitys virkaansa Pyhän ruumiin kappelissa. Hän kertoi anomuksessaan, että Turun piispa oli nimittänyt hänet tehtävään, mutta hän ei ollut varma, oliko piispalta saatu nimitys riittävä. Sen vuoksi hän pyysi paavilta uutta virkanimitystä (*nova provisio*) tehtävään. Samassa anomuksessa Magnus pyysi myös erivapautta (*dispensatio*) residenssipakosta siksi ajaksi, minkä hän Roomassa vietti (... *existente in studio privilegiato aut in Romana*

⁹ Suvanto 2000.

¹⁰ Suvanto 2000.

¹¹ FMU 3261 (2.5.1465) todistaa, että Magnus Nicolai oli edelleen Turussa tuona päivänä, mutta hänen on täytynyt lähteä Roomaan pian tämän jälkeen. Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3261> (luettu 3.10.2019).

¹² FMU 3308 (6.8.1466) on viimeinen Magnus Nicolaita koskeva asiakirja paavillisissa kopiokirjoissa hänen Roomassa olonsa ajalta. Hän on todennäköisesti lähtenyt kaupungista hieman tuon jälkeen. Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3308> (luettu 3.10.2019).

¹³ Suvanto 2000; Pirinen 1956, 244.

curia).¹⁴ Toisin kuin jotkut suomalaiset historioitsijat ovat tähän mennessä päätelleet,¹⁵ tämä sanamuoto ei välttämättä viittaa siihen, että Magnus olisi opiskellut kuurian yliopistossa, vaan siinä on kyse standardiformulasta, joka löytyy samansisältöisenä kaikista vastaavanlaisista asiakirjoista. Myöskään roomalaisista yliopistoista jäljellä olevat vähäiset asiakirjat eivät tunne Magnus Nicolaita.¹⁶ Asiakirja kertoo siis yksinkertaisesti siitä, että Magnus ei voinut kuuriassa olonsa aikana noudattaa virkansa vaatimaa residenssipakkoa Turussa ja hän sai tähän vaatimukseen vapautuksen paavilta.

Paavillisen virkanimityksen anominen ei kuitenkaan ollut ensimmäinen asia, jonka Magnus Roomassa teki. Vaikka asiasta ei olekaan säilynyt tietoa paavillisissa kopiokirjoissa, Turun hiippakunnan omassa arkistossa on säilynyt todiste Magnus Nicolain ensimmäisestä toimesta kuuriassa. Turun tuomiokirkon Musta kirja sisältää nimittäin kopion viiden kardinaalin 20.8.1465 myöntämästä anekirjeestä, joka on osoitettu Turun tuomiokirkossa sijainneelle pyhän Katariinan alttarille.¹⁷ Magnus on siis anonut ensin anekirjettä omalle kirkolleen ja vasta sen jälkeen ryhtynyt hoitamaan omia virka-asioitaan.

Muut paavillisessa arkistossa säilyneet asiakirjat osoittavat, että heti sen jälkeen, kun Magnus oli saanut paavin hyväksynnän virkanimityksiasialleen, hän ryhtyi toimiin nimityksensä varmistamiseksi ja nimitysprosessin loppuunsaattamiseksi maksamalla *Camera Apostolica* -nimellä tunnetulle kuurian rahaliikenteestä vastanneelle virastolle eli kamarille virkanimitykseensä liittyneet pakolliset maksut. Paavillisen kirjanpidon mukaan Magnus maksoi syyskuussa 17½ floriinia *auri de camera* -kamarin *depositariukselle*, Johannes Condulmariolle.¹⁸ Sen jälkeen Magnusen olisi pitänyt saada käsiinsä paavillisen virkanimityksen vahvistanut paavillinen kirje, mutta tällaisesta kirjeestä ei ole säilynyt todisteita paavillisessa arkistossa eikä turkulaisissa kopiokirjoissa.¹⁹

Eräs selitys puuttuvalle nimitysbullalle voisi olla se, että anomusta tehdessään Magnus oli unohtanut mainita erään pienen detaljin, joka olisi saattanut johtaa siihen, että bulla ei olisikaan ollut lainvoimainen – missä tapauksessa ei tietenkään kannattanut myöskään maksaa bullan valmistus- ja lähetyskuluja. Tämä on epävarma, mutta hyvin todennäköinen selitys, sillä Magnus kääntyi paavin puoleen uudelleen marraskuussa ja anoi toisen kerran uutta virkanimitystä tehtävään. Tällä kertaa hän mainitsi anomuksessaan sen edellisestä anomuksesta puuttuneen

¹⁴ FMU 3267 (21.8.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3267> (luettu 3.10.2019).

¹⁵ Suvanto 2000. Nuorteva mainitsee väitöskirjassaan Magnus Nicolain paaville tekemän anomuksen residenssivapaudesta opiskelun tai kuuriassa oleskelun vuoksi, mutta toteaa, että ”Magnus Nicolain opinnoista Roomassa ei ole säilynyt tietoja...”. Nuorteva 1997, 82.

¹⁶ Rooman ja kuurian yliopistoista on säilynyt erittäin huonosti tietoa, joten tiedon puute ei missään nimessä tarkoita sitä, että Magnus Nicolai ei olisi voinut opiskella kuuriassa ollessaan. Roomalaisista yliopistoista Brigide Schwarz, *Kurienuniversität und stadtrömische Universität von ca. 1300 bis 1471* (Education and society in the Middle Ages and Renaissance, 46), Brill: Leiden – Boston 2013, *passim*.

¹⁷ FMU 3266 (20.8.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3266> (luettu 3.10.2019).

¹⁸ FMU 3268 (10.9.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3268> (luettu 3.10.2019).

¹⁹ Virkanimitysprosessista kuuriasta ks. Kirsi Salonen, *Kirkollisen oikeudenkäytön päälähteillä – Sacra Romana Rotan toiminta ja sen oikeudellinen tausta myöhäiskeskiajalla ja uuden ajan alun taitteessa* (Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran toimituksia, 221), Suomen Kirkkohistoriallinen Seura: Helsinki 2012, 270–76.

yksityiskohdan, että Turun edesmennyt piispa Magnus Tavast oli alttarin ja siihen liittyneet virat perustaessaan määrännyt, että hänellä oli oikeus nimittää henkilöt alttarin virkoihin ja että hänen kuolemansa jälkeen nimitysoikeus kuuluisi kulloisellekin Turun piispalle, kuitenkin niin, että piispa Magnuksen sukulaisilla olisi oikeus ehdottaa sopivaa kandidaattia. Todistaakseen oikeutensa virkaan tästä klausuulista huolimatta Magnus Nicolai totesi hakemuksessaan, että hän oli viran perustaneen piispan sukulainen. Tämän yksityiskohdan lisäksi Magnus Nicolai ilmoitti uudessa hakemuksessaan, että hän oli tehnyt toisenkin virheen edellisessä anomuksessaan ja ilmoittanut, että viran vuotuiset tulot olivat seitsemän hopeamarkkaa, kun ne todellisuudessa vastasivat 20 hopeamarkkaa. Korottamalla viran arvoa – ja samalla virkanimityksen yhteydessä kuuriaan maksettavien maksujen määrää – Magnus on todennäköisesti halunnut varmistaa, että mahdolliset kilpailijat olisivat pysyneet loitolla. Paavi Paavali II vastasi myöntävästi Magnuksen pyyntöön, minkä jälkeen Magnus on voinut olla varma siitä, että virka kuului hänelle.²⁰

Varmistettuaan itselleen yhden kirkollisen viran Magnus Nicolai alkoi seurata niin monen muun kuuriassa olleen henkilön esimerkkiä ja anoa itselleen sopivia kuuriassa vapautuneita kirkollisia virkoja. Ensimmäinen Magnusta kiinnostanut virka, jonka anomisesta on säilynyt kirjallisia lähteitä, on Nidarosin (nyk. Trondheim) tuomiokirkon arkkiadiakonin (archidiaconatus) virka. Magnus anoi paavi Paavalilta lokakuussa 1465, että pyhä isä myöntäisi hänelle viran, joka oli jäänyt vapaaksi sitä hoitaneen Ingvaldus Johanniksen liittyttyä augustiinolaissääntökuntaan. Tälläkin kertaa Magnus anoi samalla vapautta virkaan liittyneestä residenssivaatimuksesta Roomassa olonsa takia.²¹ Paavi myöntyi Magnuksen pyyntöön, mutta näyttää siltä, että Magnus ei ole missään vaiheessa tehnyt mitään virkanimitysprosessinsa edistämiseksi – tai ainakaan tästä ei ole todisteita Vatikaanin lähteissä: Magnus ei ole maksanut virkanimityksiin liittyneitä maksuja eikä hän ole laadituttanut itselleen virkanimityskirjettä.

Magnuksen käytös oli hyvin tyypillistä kuuriassa oleskelleille henkilöille. Zürichiläisiä virkanimityksiä tutkinut Andreas Meyer on huomauttanut, että hänen läpikäymässään aineistossa ainoastaan yksi kymmenestä paavin hyväksymästä virkanimitysanomuksesta on johtanut paavillisen virkanimitysbullan laadintaan ja varsinaiseen virkanimitysprosessiin. Hänen mukaansa tämä tarkoittaa sitä, että monet kuuriassa olleet anoivat paavilta nimitystä kirkollisiin virkoihin, mutta huomattuaan, että heillä ei ollut mahdollisuuksia saada virkoja haltuunsa, he jättivät virkanimitysprosessin kesken eivätkä koskaan edenneet niin pitkälle, että olisivat ryhtyneet toimeen melko hintavan virkanimitysbullan laatimiseksi.²²

Paavilliset lähteet eivät kerro suoraan, mikä olisi voinut saada Magnuksen luopumaan ajatuksesta virasta Nidarosissa, vaikka hän olikin saanut paavilta puoltavan vastauksen, mutta muut Vatikaanin lähteet valaisevat asiaa epäsuorasti. Magnuksen on täytynyt saada tietoa avoimena olleesta virasta kuuriassa ollessaan, sillä toinen lähde kertoo, että paavi Paavali II on heinäkuussa 1465 myöntänyt erälle Nidarosin arkkihiippakunnasta kotoisin olleelle Ingvaldus

²⁰ FMU 3276 (26.11.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3276> (luettu 3.10.2019).

²¹ FMU 3273 (10.10.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3273> (luettu 3.10.2019).

²² Andreas Meyer, *Zürich und Rom. Ordentliche Kollatur und päpstliche Provisionen am Frau- und Grossmünster 1316–1523* (Bibliothek des Deutschen Historischen Instituts in Rom, 64), Niemeyer: Tübingen 1986, 52.

Johannis -nimiselle papille oikeuden liittyä augustiinolaissääntökuntaan siitä huolimatta, että hän oli aiemmin kuulunut birgittalaisjärjestöön.²³ Tässä asiakirjassa ei mainita mitään Ingvalduksen hallussa mahdollisesti olleesta arkkidiakonin virasta Nidarosissa. Itse asiassa meille ei ole säilynyt minkäänlaista tietoa siitä, että Nidarosissa olisi ylipäätään ollut arkkidiakonin virka.²⁴ On siis todennäköistä, että Magnus on kuullut Ingvalduksen saamasta luvasta vaihtaa toiseen järjestöön ja tulkinnut virheellisesti, että häneltä olisi vapautunut korkea-arvoinen virka Norjassa. Ingvaldus oli nimittäin kotihiippakunnassaan tärkeä henkilö ja yksi Nidarosin arkkipiispan Ulav Trondssonin lähimmistä miehistä. Arkkipiispa oli Ingvalduksen järjestönvaihdon taustalla, sillä hän perusti uudelleen Helgeseterin augustiinolaiskaniikkien luostarin tuomiokirkon läheisyyteen ja nimitti Ingvalduksen sen prioriksi.²⁵ Magnus on siis ilmeisesti tulkinnut väärin Ingvalduksen tärkeää asemaa Nidarosissa ja ajatellut, että häneltä on täytynyt vapautua tärkeä virka luostariin menon yhteydessä. Suomalaiset historioitsijat ovat tähän asti ymmärtäneet lähteet siten, että Magnus olisi onnistunut viran saamisessa, mutta lähteiden kontekstointi osoittaa, että näin ei ole voinut käydä.²⁶

Joulukuussa 1465 Magnus Nicolai jatkoi virkojenmetsästäjän uraansa kuuriassa ja teki paaville anomukset saadakseen kaniikin viran Linköpingin hiippakunnasta ja tuomiorovastin viran (*praepositura*) Skarasta. Hän esitti hakemukset näihin kahteen ruotsalaiseen virkaan kahden viikon välein: Linköpingin kanonikaattia hän anoi 12.12. ja Skaran tuomiorovastin virkaa 28.12.

Ensimmäisessä hakemuksessaan Magnus kertoi paavi Paavali II:lle, että kaniikinvirka oli avoinna, koska sen edellinen haltija, kaniikki Ericus Vastonis, oli kuollut Roomassa ja pyysi paavia nimittämään hänet tähän näin vapautuneeseen tehtävään.²⁷ Ericus Vastonis oli tunnettu henkilö birgittalaisjärjestön piirissä ja Roomassa, sillä hän oli toiminut Campo dei Fiorin lähellä sijainneen birgittalaistalon johtajana vuodesta 1446 lähtien aina vuoden 1466 kesäkuuseen kuolemaansa asti. Roomassa viettämiensä vuosien aikana Ericus ei ainoastaan huolehtinut oman järjestönsä asioista vaan toimi myös Linköpingin hiippakunnan asiainhoitajana kuuriassa. Tämän lisäksi hän huolehti myös monista muista ruotsalaisten asioista paavin hovissa. Kiitoksena palveluksistaan Ericuksen oli annettu pitää hallussaan Linköpingin kaniikin titteliä ja nauttia tietyistä virkatuloista.²⁸ Kun Magnus Nicolai anoi paavilta Ericuksen kuoltua vapaaksi jäänyttä virkaa, oli birgittalaisveljen kuolemasta kulunut jo yli puoli vuotta. Ilmeisesti kukaan Roomassa olleista birgittalaisista ei ollut anonut paavilta nimitystä tehtävään, joten Magnus on päättänyt kokeilla onneaan. Tälläkään kertaa Magnus ei kuitenkaan ole maksanut paavillisen kamarin virkamiehille nimitysmaksuja eikä laadittanut itselleen virkanimitysbullaa, joten on epätodennäköistä, että hän on edennyt

²³ *Diplomatarium Norwegicum* vol. 17, Gustav Storm, H. J. Huitfeldt-Kaas, Alexander Bugge, Chr. Brinchmann & Oluf Kolsrud toim., Malling: Oslo 1902/1907, doc. 671 (20.7.1465) saatavilla myös digitaalisesti (https://www.dokpro.uio.no/perl/middelalder/diplom_vise_tekst.prl?b=14753&s=n&str=), luettu 3.10.2019).

²⁴ Sigrun H. Berg, *Trondenens kannikgjeld – makt og rikdom gjennom seinmellomalder og reformasjon*, Painamaton tohtorinväitöskirja, Norges Arktiske Universitet in Tromssa 2013, 47–49 <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/6176/thesis.pdf?sequence=2> (luettu 3.10.2019).

²⁵ Berg 2013, 181.

²⁶ Suvanto 2000; Pirinen 1956, 244.

²⁷ FMU 3280 (12.12.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3280> (luettu 3.10.2019).

²⁸ Bengt Hildebrand, 'Erik Vastesson', teoksessa *Svenskt biografiskt lexicon*, <https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/15411> (luettu 3.10.2019).

anomusta pidemmälle tässäkin virkanimitysasiassa. On hyvin todennäköistä, että Linköpingin piispa oli jo ehtinyt nimittää puolen vuoden aikana paikallisen kandidaatin virkaan, sillä tieto Ericuksen kuolemasta oli ehtinyt Ruotsiin jo hyvissä ajoin. Näin ollen tuntuu todennäköiseltä, että Magnuksella ei ole koskaan ollut mahdollisuutta saada itselleen tätäkään kirkollista virkaa ja että aikaisempi tutkimus on ollut väärässä olettaessaan Magnuksen saaneen viran Linköpingistä.²⁹

Kaksi viikkoa myöhemmin, 28.12.1465, Magnus lähestyi uudelleen paavia ja pyysi nimitystä Skaran tuomiorovastin virkaan. Anomuksessaan Magnus kertoi, että virka oli jäänyt vapaaksi sen haltijan Bero de Suecian kuoltua.³⁰ Magnus sai taas paavilta suostumuksen virkanimitykseen, mutta hän ei tälläkään kertaa näytä edenneen pidemmälle virkanimitysprosessissa – tai ainakaan paavilliset tilikirjat eivät sisällä merkintöjä nimitysmaksujen maksamisesta eikä hänelle ole laadittu virkanimitysbullaa. Syy tähän löytyy ilmeisesti siitä, että Magnuksella ei tässäkin tapauksessa ollut oikeaa tietoa virasta ja sen haltijasta. Ensinnäkin Skaran tuomiorovastin virka ei voinut vapautua Beron kuoleman vuoksi. On totta, että Bero de Suecia – tai Bero Magni, jolla nimellä hänet tunnetaan paremmin – toimi Skaran tuomiorovastina vuosina 1449–1460, minkä jälkeen hänet valittiin hiippakunnan uudeksi piispaksi. Paavi ei kuitenkaan koskaan vahvistanut Beron nimitystä piispanistuimelle, vaan Bero teki sen sijaan pitkän uran Wienin yliopistossa. Wienissä asunut Bero luopui siis tuomiorovastin tehtävästään, ja virkaan nimitettiin Svenonus Johannes, joka on suorittanut paavilliseen kamariin kaikki viralliseen nimitysprosessiin liittyneet maksut heinäkuussa 1462.³¹ Kun paavi Paavali II nimitti toukokuussa 1465 Johannes Marquardin Skaran piispaksi, on Magnus saattanut ajatella virheellisesti, että Beron on täytynyt saada takaisin vanhan tuomiorovastin virkansa, joka olisi näin vapautunut hänen kuoltuaan kuukautta myöhemmin Wienissä.³² Svenonus Johanniksen asema Skaran tuomiorovastina oli kuitenkin Beron kuollessa jo niin vakiintunut, että Magnuksella ei ollut mitään mahdollisuuksia saada virkaa itselleen. Näin ollen tämäkin historiankirjoituksessa häneen liitetty virka pitää unohtaa.

---

²⁹ Suvanto 2000; Pirinen 1956, 244; Nuorteva 1997, 82.

³⁰ FMU 3281 (28.12.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3281> (luettu 3.10.2019).

³¹ *Acta Cameralia* vol. 2 (Diplomatarium Suecanum, Acta Pontificum Suecica I), Ludwig Magnus Bååth toim., Norstedt: Stockholm 1957, doc. 1326 (6.7.1462).

³² Gottfried Carlsson, 'Bero Magni de Ludosia', teoksessa *Svenskt biografiskt lexikon* <https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/18102> (luettu 3.10.2019).

Magnus Nicolai – tuomiorovasti

Näiden kolmen vieraissa hiippakunnissa sijainneiden virkojen anomisen on täytynyt toimia hyvänä harjoituksena Magnus Nicolaille, jonka todelliset kirkolliset ambitiot suuntautuivat Turkuun ja erityisesti tuomiorovastin virkaan siellä. Tälläkään kertaa Magnuksella ei ollut edessään yksinkertaista hakuprosessia, sillä virka ei ollut paraikaa vapaana, vaan sitä hoiti Henricus Frese, joka oli nimitetty virkaan vuonna 1460 sen jälkeen, kun sen edellinen haltija, Conradus Bitz, oli valittu ja nimitetty Turun piispaksi.³³ Säilyneet kotimaiset keskiaikaiset lähteet eivät kerro mitään Magnuksen ja Henricuksen välisistä suhteista, mutta suomalaiset tutkijat ovat tulkinneet miesten välillä olleen vastakkainasettelua.³⁴ Ajatus miesten keskinäisestä kilpailusta pohjautuu nimenomaan Magnus Nicolain käytökseen kuuriassa.

Joulukuun 1465 alussa Magnus laati nimittäin paaville anomuksen, jossa hän ilmoitti, että paavin tulisi selvittää Henricus Fresen hyväksi tekemänsä virkanimityksen laillisuus, sillä tuomiorovasti oli valehdellut hakuprosessin aikana virkaan liittyneiden tulojen määrän. Magnuksen mukaan Henricus oli ilmoittanut vuotuisiksi virkatuloiksi kuusi hopeamarkkaa, vaikka virkaan liittyneet tulot olivat huomattavasti korkeammat, 15 hopeamarkkaa vuodessa. Ilmiannon yhteydessä Magnus pyysi paavi Paavalilta, että mikäli tutkinnassa selviäisi silloisen tuomiorovastin valehdelleen tulojen suhteen, virka pitäisi ottaa pois Henricukselta ja Magnus nimittää tehtävään hänen sijastaan. Paavi antoi positiivisen vastauksen myös tähän pyyntöön, mutta säilyneet lähteet eivät kerro mitään siitä, että Turussa olisi ryhdytty toimeen Henricuksen aseman kyseenalaistamiseksi. Tämä tuntuu hyvin epätodennäköiseltä.³⁵

Tilanne kuitenkin muuttui äkillisesti Magnuksen eduksi heinäkuussa 1466, kun hän sai kuulla uutisen tuomiorovastin kuolemasta. Magnus ei jäänyt suremaan kaniikkikollegaansa, vaan ryhtyi heti toimiin anoakseen vapaaksi jäänyttä virkaa itselleen. Magnuksen paaville 13. heinäkuuta esittämässä anomuksessa pistää silmiin se seikka, että Magnus, joka puoli vuotta aikaisemmin oli yrittänyt kammata kollegaansa pois virasta väittämällä tämän vähätelleen tuomiorovastin viran tuloja, ilmoitti paaville virkaa koskeneessa anomuksissa sen vuotuisiksi tuloiksi kuusi hopeamarkkaa.³⁶ Paavikaan ei tarttunut pikkuasioihin, sillä kuurialle tyypilliseen tapaan Magnus sai positiivisen vastauksen anomukseensa paavillisen virkanimityksen muodossa. Hänestä oli tulossa Turun tuomiorovasti.³⁷

Turun tulevalla tuomiorovastilla oli kuitenkin hienoinen ongelma. Virkaa hakiessaan hänellä oli hallussaan kaksi muuta kirkollista virkaa, joista hän ei halunnut luopua uudesta virkanimityksestä

---

³³ FMU 3120 (4.7.1460) – Henricus Fresen virkanimityskirje. Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3120> (luettu 3.10.2019). Freesestä, Jukka Paarma, 'Frese, Henricus (K 1466)', teoksessa *Suomen kansallisbiografia* URN:NBN:fi-fe20051410 (luettu 3.10.2019).

³⁴ Suvanto 2000.

³⁵ FMU 3279 (10.12.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3279> (luettu 3.10.2019).

³⁶ Vatikaanin arkistossa olevassa anomuskopiossa on itse asiassa annettu viralle kaksi toisistaan poikkeavaa arvoa. Ensiksi sanotaan viran olevan kuuden markan arvoinen, kun taas myöhemmin vuotuisiksi tuloiksi mainitaan seitsemän markkaa. Tässä on kuitenkin todennäköisimmin kyse kirjurin tekemästä kopiointivirheestä.

³⁷ FMU 3304 (13.7.1466). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3304> (luettu 3.10.2019).

huolimatta. Tämän vuoksi Magnus Nicolai lähestyi paavia uudelleen muutaman päivää myöhemmin, 18. heinäkuuta, ja anoi erivapautta, joka sallisi hänen pitää samanaikaisesti hallussaan kahta kirkollista virkaa, tuomiorovastin virkaa sekä Mynämäen seurakuntaa. Paavi Paavali II suostui tähänkin pyyntöön.³⁸ Samana päivänä Magnus sai myös paavillisen bullan, jossa hänen kerrottiin saavan luvan pitää hallussaan kahden edellä mainitun viran lisäksi myös vikaarin tehtävää Pyhän ruumiin alttarilla Turun tuomiokirkossa.³⁹ Toisin kuin edellisissä tapauksissa Magnus on ollut turkulaisten virkojen suhteen varma asemastaan ja edennyt virkanimitysprosessissa heti maksujen suorittamiseen.⁴⁰

Kuten edellä jo todettiin, Magnuksen virkanimitysasiakirjasta sekä paavillisista tilikirjoista käy ilmi, että Magnus arvioi virkansa vuositulot ainoastaan kuudeksi hopeamarkaksi siitä huolimatta, että hän oli valittanut edeltäjänsä syyllistyneen virkarikokseen tämän tehtyä samoin. Magnuksen onkin täytynyt olla hieman huolissaan asian suhteen, sillä ainoastaan viikko nimitysmaksujen suorittamisen jälkeen hän käänti jälleen paavin puoleen. Hän pyysi anomuksessa anteeksi ja selitti, että oli virheellisesti ilmoittanut vuotuiset virkatulot vain kuudeksi markaksi, kun summaksi olisi pitänyt mainita 12 hopeamarkkaa. Samalla Magnus pyysi paavilta, että hänen virkanimityskirjeensä olisi lainvoimainen virheestä huolimatta.⁴¹ Paavi myöntyi tähänkin pyyntöön, ja niin Magnus saattoi vihdoin huokaista helpotuksesta ja olla varma siitä, että saisi kovasti havittelemansa tuomiorovastin viran haltuunsa Turkuun palattuun.

Magnus Nicolai – asiamies kuuriassa

Kaikki edellä esitellyt Magnuksen paaville tekemät anomukset liittyivät hänen yrityksiinsä edistää omaa kirkollista uraansa, ja ne ovat antaneet Magnukselle ikävän jälkimaineen virkojenmetsästäjänä. Tämä ei kuitenkaan ole koko totuus hänen Rooman-aikaisista toimistaan. Magnus ajoi kuuriassa myös muiden asioita. Vaikka Vatikaanin lähteet eivät asiaa suoraan kerrokaan, on todennäköistä, että hän on huolehtinut monista kirkollisista asioista Roomassa olonsa aikana. Yllä jo mainittiinkin, että hänen ensimmäinen tekonsa kuuriassa oli anoa anekirjettä tuomiokirkossa sijainneelle pyhän Katariinan alttarille. Tämän lisäksi hän huolehti kuuriassa monista muistakin Turun hiippakuntaan liittyneistä kirkollisista asioista. Hän muuan muassa huolehti Naantalin birgittalaisluostarin paaville tekemästä anomuksesta saada liittää Maskun seurakunta luostarin alaisuuteen. Prosessi ei ollut aivan ongelmaton, sillä Maskun seurakunnan tulot oli luostarin perustamisvaiheessa annettu luostarin hyväksi, mutta Turun piispa Olavus Magni oli peruttanut liitoksen jossain vaiheessa

---

³⁸ FMU 3305 (18.7.1466). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3305> (luettu 3.10.2019).

³⁹ FMU 3306 (18.7.1466). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3306> (luettu 3.10.2019).

⁴⁰ FMU 3307 (30.7.1466). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3307> (luettu 3.10.2019).

⁴¹ FMU 3308 (6.8.1466). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3308> (luettu 3.10.2019).

1450-luvulla, koska hän ei tullut toimeen luostarin munkkien kanssa – ja sen jälkeen Maskun seurakunnan ja Naantalin luostarin suhde oli jäänyt epäselväksi.⁴²

Joulukuussa 1465 joku on jättänyt paaville anomuksen Naantalin birgittalaisten puolesta, jotta paavi Paavali II vahvistaisi luostarin oikeuden Maskun seurakunnan tuloihin, ja pyhä isä on tehnyt myöntävän päätöksen asiassa.⁴³ Paavilliset kopiokirjat eivät sisällä kuitenkaan minkäänlaista tietoa siitä, että paavin myönteisen päätöksen perusteella olisi laadittu asian vahvistanut paavillinen kirje. On siis mahdollista, että asiaa hoitanut henkilö – mahdollisesti Magnus Nicolai? – ei ole saanut asiaa hoidetuksi loppuun. Kuurian arkistossa on sen sijaan säilynyt kopio joulukuussa 1466 päivätystä paavillisesta kirjeestä, joka todistaa, että asia oli vihdoinkin edennyt ja paavi tehnyt päätöksensä Maskun seurakunnan ja Naantalin luostarin suhteen. Paavi ei kuitenkaan tehnyt tuolloin asiassa lopullista päätöstä vaan uskoi asian ratkaisun Turun tuomiorovastille – eli Magnus Nicolaille. Paavillisessa kirjeessä tuomiorovastia kehoitetaan selvittämään asiaa ja tekemään sen jälkeen päätös seurakunnan liittämistä luostariin. Vuonna 1466 päivätty bulla ei voi kuitenkaan olla tulos vuonna 1465 paaville esitetystä anomuksesta, sillä anomuksen ja kirjeen sanamuodot eroavat liiaksi toisistaan.⁴⁴ On mahdollista, että Magnus on havainnut asiassa ongelmakohtia ja jättänyt asian hoidon kuuriassa kesken vuonna 1465 ja jatkanut asian selvittelyä palattuaan Turkuun kesän 1466 jälkeen. Ongelmien ratkottua on sitten Turusta lähetetty uusi anomus paavin hyväksyttäväksi. Magnus Nicolain kädenjälki näkyy mielestäni tässä sen vuoksi, että uudessa anomuksessa toivottiin nimenomaan tuomiorovastin hoitavan asian lopullisen käsittelyn.

Edellisessä tapauksessa ei siis voi olla täysin varma, että Magnus Nicolai olisi hoitanut asiaa kuuriassa ja kotipuolella, vaikka näin mahdollisesti onkin tapahtunut. Sen sijaan tiedämme varmojen lähteiden perusteella, että Magnus on hoitanut kuuriassa muita asioita. Hän on esimerkiksi tammikuussa 1466 maksanut virkanimitykseen liittyneet annaatti-maksut tanskalaisen Lundin arkkihiippakunnan tuomiorovastiksi nimitetyn Johannes Bingin puolesta.⁴⁵ Magnus on mahdollista yhdistää myös muutamaan anomukseen, joita käsiteltiin paavillisessa penitentiariaattivirastossa sinä aikana, kun Magnus asui Roomassa. Penitentiariaatin arkistossa olevien asiakirjojen joukossa on kolme virastolle lähetettyä anomusta, joiden tekijöinä olleet henkilöt olivat kotoisin Turun hiippakunnasta.

Niistä ensimmäinen on päivätty 19.11.1465, ja se koski Magnuksen turkulaista kollegaa, tuomiokirkon taloudenhoitajaa (*yconomus*) Johannes Supaltia. Johannes tarvitsi asiakirjan, joka julistaisi hänet syyttömäksi pahoinpitelyyn, joka johti Turun tuomiokirkon palkkaaman puusepän oikean käden keskisormen amputointiin. Ilman kuuriasta saatua syyttömäksijulistusta Johannes Supalt ei olisi voinut jatkaa kirkollisella urallaan, sillä väkivaltaisesti käyttäytyneitä pappeja

⁴² Suhteista Kirsi Salonen, 'Luostarin ja Maskun alueen yhteinen historia 1400-luvulla', teoksessa Kari Uotila toim. *Naantalin luostarin rannassa* (Kåkenhus-kirjat, 3), Muuritutkimus: Kaarina 2011, 75–84 ja 316–19 (viitteet), tässä 78–83.

⁴³ FMU 3278 (10.12.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3278> (luettu 3.10.2019).

⁴⁴ FMU 3315 (19.12.1466). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3315> (luettu 3.10.2019).

⁴⁵ FMU 3287 (8.1.1466). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/3287> (luettu 3.10.2019).

pidettiin virkakelvottomina.⁴⁶ Penitentiariaatti myönsi Johannekselle hänen toivomansa julistuksen, koska hän pystyi todistamaan, että kyseessä oli hengenvaarallinen tilanne ja että hän toimi vain itsepuolustukseksi.⁴⁷

Penitentiariaatti myönsi samana vuonna samanlaisen armonosoituksen toisellekin Turun hiippakunnasta kotoisin olleelle pappismiehelle, dominikaaniveli Henricus Bellalle. Häntä pidettiin joulukuun 13. päivänä käsitellyn anomuksensa mukaan syyllisenä erään maallikon kuolemaan, ja hän tarvitsi syyttömäksijulistuksen voidakseen jatkaa luostariurallaan. Henricus selitti hakemuksessaan, että hän oli piiskannut erästä niskuroinutta maallikkoa, joka hieman myöhemmin oli sairastunut ruttoon ja kuollut. Jostain syytä sairastuminen oli yhdistetty ruumiinrangaistukseen, joten Henricus tarvitsi paavillisen julistuksen siitä, että asiat eivät liittyneet toisiinsa eikä hän ollut syyllinen maallikon sairastumiseen ja kuolemaan. Virasto myönsi hänellekin julistuksen, jossa hänet todettiin syyttömäksi.⁴⁸

On mahdollista, että Magnus huolehti myös kahdesta penitentiariaativirastolle juuri hieman ennen hänen Roomasta lähtöään jätetystä hakemuksesta. Virasto myönsi nimittäin 20. elokuuta niin kutsutut rippikirjeet (*littera confessionalia*) Turun tuomiokirkon arkkidiakonille Arvidus Jacobille (Garp) sekä turkulaiselle porvarisparille, Lars Anderssonille ja hänen vaimolleen.⁴⁹ Rippikirjeen turvin sen haltijat saattoivat tunnustaa syntinsä haluamalleen papille, eikä heidän tarvinnut ripittäytyä oman kotiseurakuntansa kirkkoherralle. On mahdollista, että Magnus Nicolai on vielä ennen kotiinpaluutaan huolehtinut tästä asiasta ja varmistanut, että häntä odottaa Turussa lämmin vastaanotto, olihan Arvidus Jacobi yksi tulevan tuomiorovastin lähimmistä työtovereista.⁵⁰

Magnus Nicolai – jälkimaine

Yllä olevat esimerkit ja tapaukset Magnus Nicolain (Särkilahti) toimista Roomassa antavat ensi silmäyksellä kuvan kunnianhimoisesta miehestä, joka halusi monen muun paavin hovissa oleskelleen kirkonmiehen tavoin edistää omaa uraansa kuuriassa ollessaan – ja tällaisena häntä on myös kuvattu historiantutkimuksessa. Tapausten tarkempi analyysi osoitti kuitenkin, että Magnus ei ollutkaan niin menestyksekkäs virkojenmetsästäjä kuin tähän asti on luultu. Hän ei onnistunut saamaan haltuunsa yhtäkään Ruotsista tai Norjasta anomaansa kirkollista virkaa, vaan yritykset kuivuivat kokoon jo alkumetreillä, koska Magnuksella oli riittämättömiä tai jopa virheellisiä tietoja virkakuvioista vieraisa hiippakunnissa.

Vaikka virkojenmetsästys muualta epäonnistuikin pahasti, Magnus onnistui kaikkein tärkeimmässä virkahaussaan ja sai alun vaikeuksien jälkeen itselleen Turun tuomiorovastin viran.

⁴⁶ Syyttömäksijulistuksista Kirsi Salonen & Ludwig Schmugge, *A Sip from the "Well of Grace": Medieval Texts from the Apostolic Penitentiary* (Studies in Medieval and Early Modern Canon Law, 7), The Catholic University of America Press: Washington, D.C. 2009, 49–56.

⁴⁷ *Auctoritate Papae*, doc. 114 (19.11.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/6740> (luettu 3.10.2019). Tapauksesta tarkemmin Kirsi Salonen, 'Träsnidaren Nicolaus öde', *Finskt museum* 2004, 21–27.

⁴⁸ *Auctoritate Papae*, doc. 116 (13.12.1465). Asiakirja löytyy *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/6741> (luettu 3.10.2019).

⁴⁹ *Auctoritate Papae*, doc. 124–125 (20.8.1466). Asiakirjat löytyvät *Diplomatarium Fennicum* -tietokannasta <http://df.narc.fi/document/6742> ja <http://df.narc.fi/document/6743> (luettu 3.10.2019).

⁵⁰ Rippikirjeistä Salonen & Schmugge 2009, 64–68.

Tosin tässä prosessissa hänellä oli onni myötä, koska virkaa hallussaan pitänyt Henricus Frese kuoli juuri Magnuksen ollessa Roomassa.

Magnusta ei voi kuitenkaan pitää vain omaa etuaan ajaneena henkilönä, sillä kuuriassa ollessaan hän hoiti myös muiden asioita, kuten tuona aikana tekivät monet muut samassa tilanteessa olleet henkilöt. Hän huolehti useammasta omaan hiippakuntaansa liittyneestä asiasta ja toimi asiamiehenä myös tanskalaiselle kollegalleen. Hänen kuuriassa muille tekemänsä palvelukset vahvistivat varmasti hänen asemaansa tuomiorovastina ja myöhempänä piispana, sillä hän on solminut tärkeitä suhteita Roomassa tekemiensä palvelusten avulla.

Artikkelissa olevat esimerkit osoittavat myös, että Reinhold Hausenin jo lähes sata vuotta sitten julkaisemia asiakirjoja kriittisesti analysoimalla on edelleenkin mahdollista löytää uusia tulkintoja Suomen paljon tutkittuun keskiajan historiaan. Magnus Nicolain tapaus ei varmaankaan ole ainoa, jossa vanhoja näkemyksiä on mahdollista oikoa. Tässä tehtävässä on erityisen tärkeää paikallisten ja ulkomaisten lähdetietojen yhdistely, jota kautta päästään tarkempaan tulokseen kuin vain paikallisia lähteitä analysoimalla.

Kirsi Salonen
Turun yliopisto
kirsi.l.salonen@utu.fi